

Gramatički aspekti i pravopisne implikacije sklonidbe stranih vlastitih imena u hrvatskome jeziku

Kazalicki, Marija

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:142:419645>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-19**

Repository / Repozitorij:

[FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek](#)

Sveučilište J.J. Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet

Odsjek za hrvatski jezik i književnost

Marija Kazalicki

**Gramatički aspekti i pravopisne implikacije sklonidbe stranih
vlastitih imena u hrvatskom jeziku**

Završni rad

izv. prof. dr. sc. Goran Tanacković Faletar

Osijek, 2020.

Sveučilište J.J. Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet

Odsjek za hrvatski jezik i književnost

Marija Kazalicki

**Gramatički aspekti i pravopisne implikacije sklonidbe stranih
vlastitih imena u hrvatskom jeziku**

Završni rad

Znanstveno područje: humanističke znanosti, polje: filologija, grana: kroatistika

Mentor: izv. prof. dr. sc. Goran Tanacković Faletar

IZJAVA

Izjavljujem s punom materijalnom i moralnom odgovornošću da sam ovaj rad samostalno napravio te da u njemu nema kopiranih ili prepisanih dijelova teksta tuđih radova, a da nisu označeni kao citati s napisanim izvorom odakle su preneseni.

Svojim vlastoručnim potpisom potvrđujem da sam suglasan da Filozofski fakultet Osijek trajno pohrani i javno objavi ovaj moj rad u internetskoj bazi završnih i diplomskih radova knjižnice Filozofskog fakulteta Osijek, knjižnice Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku i Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu.

U Osijeku 6.9.2020.

Marija Kazalicki, 0122225525
ime i prezime studenta, JMBAG

Sadržaj

1. Uvod.....	1
2. Strane riječi u hrvatskom jeziku.....	2
3. O sklonidbi stranih vlastitih imena	4
4. Sklonidba stranih vlastitih muških imena i prezimena	6
4.1. 1. Pravila o sklonidbi endonimskih oblika.....	9
5. Sklonidba stranih vlastitih ženskih imena i prezimena	11
6. Sklonidba stranih dvočlanih i višečlanih naziva	13
7. Sklonidba posvojnih pridjeva od stranih vlastitih imena	14
8. Anketa o međusuglasničkom <i>j</i> u sklonidbi stranih vlastitih imena.....	16
8.1. Rezultati ankete.....	16
9. Zaključak.....	18
10. Literatura	19

Sažetak

Ovaj završni rad svojim naslovom *Gramatički aspekti i pravopisne implikacije sklonidbe stranih vlastitih imena u hrvatskom jeziku* upućuje na to da će se rad baviti sklonidbom stranih vlastitih imena u hrvatskom jeziku, a u određivanju načina i pravila sklonidbe takvih imena, usporedno će se koristiti gramatike i pravopisi. Rad će se najprije osvrnuti na općenito preuzimanje stranih riječi u hrvatski jezik, a zatim će se usmjeriti na pravopisne implikacije sklonidbe muških i ženskih stranih vlastitih imena, a to uključuje i sklonidbu toponima, pridjeva izvedenih od vlastitih imena, ponekad i prezimena te sklonidbu dvočlanih i višečlanih izraza. Proučavanjem pravila za sklonidbu stranih vlastitih imena u trima pravopisima utvrdit će se da se oni razlikuju, od činjenice da su neki sadržajniji i detaljniji, do toga da se razlikuju u pravilima sklonidbe stranih vlastitih imena općenito. Takva će se razlika, osobito kada je riječ o međusamoglasničkom *j*, pojaviti više puta pa će u ovome radu biti provedena i anketa kojom će se zaključiti kojim se pravilima o pisanju međusamoglasničkoga *j* vode govornici hrvatskog jezika. U posljednjem će se dijelu rada izvesti zaključak te navesti upotrijebljena literatura.

Ključne riječi: pravopis, gramatika, sklonidba, strana imena, jezik

1. Uvod

Zadatak je ovog završnoga rada pomoću pravopisa i gramatika prikazati kako se u hrvatskom jeziku sklanjaju strana vlastita imena i prezimena. Stoga, navodit će se gramatički aspekti i pravopisne implikacije kojima se ta imena i prezimena vladaju u hrvatskom jeziku. Poglavlje *Strane riječi u hrvatskom jeziku* uputit će na načine preuzimaja stranih riječi u hrvatski jezik, a pretežno će se opisivati podvrgavanje stranih jezika transkripciji i transliteraciji. Sljedeća dva poglavlja: *Skлонidba stranih vlastitih muških imena i prezimena* te *Skлонidba stranih vlastitih ženskih imena i prezimena* utvrdit će pravila po kojima se sklanjaju vlastita muška, odnosno ženska strana imena. Između tih poglavlja pažnja će se usmjeriti i na toponime, najprije u konceptualnom dijelu, koji će sadržavati pojmove *endonim* i *egzonim*, a zatim u primjeni pravila sklonidbe na njih i to se poglavlje naziva *Pravila o sklonidbi endonimskih oblika*. Zatim, poglavlje *Skлонidba dvočlanih i višečlanih naziva* također će se baviti pravilima sklonidbe koja se primjenjuju uglavnom na posljednjih član dvočlanih i višečlanih izraza, ovisno o tome radi li se o vlastitome imenu neke osobe. Isto tako, budući da su i pridjevi promjenjiva vrsta riječi, slijedi i poglavlje o sklonidbi posvojnih pridjeva nastalih od stranih vlastitih imena, u ponekim slučajevima i prezimena, naslovljeno *Skлонidba posvojnih pridjeva od stranih vlastitih imena*. Posljednje poglavlje glavnoga dijela rada zauzima anketa o međusamoglasničkom *j* u sklonidbi stranih vlastitih imena naslovljena *Međusamoglasničko j – da ili ne?*, kojoj su pristupili ispitanici kojima je hrvatski jezik materinski. Nakon opisa ankete slijedi potpoglavlje *Rezultati ankete* kojim će se utvrditi koja stajališta zastupaju ispitanici. Naposljetku, slijedi zaključak izveden na temelju cjelokupnoga rada.

2. Strane riječi u hrvatskom jeziku

U hrvatskom je jeziku nerijetko prisutna upotreba nehrvatskih riječi. Dok su s jedne strane hrvatske riječi one riječi koje se svim značajkama uklapaju u hrvatski standardni jezik, s druge su strane nehrvatske riječi, koje se mogu podijeliti, navodi Babić (1990) u četiri skupine: 1. strane riječi, 2. tuđice, 3. posuđenice i 4. usvojenice. Iz ove se podjele kao posebna skupina mogu izdvojiti strane riječi jer su one jedine u hrvatski jezik preuzete bez prilagodbe. Ostale su skupine prilagođene, bilo to prilagođavanje na manjim razinama ili u potpunosti. Stranim riječima pripadaju strane vlastite imenice, a one mogu biti imena muških ili ženskih osoba, imena toponima, zaštićenih imena i sl. „Strane vlastite imenice i ostale strane riječi pišu se u hrvatskome latinicom bez obzira na to kojim se pismom zapisuje jezik iz kojega dolaze“ (Badurina i dr., 2007: 205). Dakle, ukoliko je strana imenica preuzeta iz jezika čije je pismo ćirilica, tada će se to ime u hrvatskom jeziku pisati u transkribiranom obliku i to na način da se za taj oblik upotrijebe odgovarajući hrvatski grafemi. Tako će se, primjerice, ime iz ruskoga jezika, čiji je izvorni oblik *Фёдор Михайлович Достоевский* (*Fëdor Mihajlovič Dostojevskij*) u hrvatskome jeziku bilježiti kao *Fjodor Mihajlovič Dostojevski*. Badurina i dr. (2007) navode da će se transkribiranom obliku bilježiti imena iz iz ruskoga, bjeloruskoga, ukrajinskoga, bugarskoga i makednoskoga, odnosno transliteriranom obliku, ako su imena iz srpskog i crnogorskoga. Transkripcija također vrijedi i za imena koja se služe drugim pismima izuzev ćirilicnim, a Badurina i dr. (2007) izdvajaju imena iz hebrejskoga, novogrčkoga, hindskoga, arapskoga, starogrčkoga ili latinskoga. „Imena će se iz japanskoga i kineskoga pisati u transliteriranom obliku“ (Badurina i dr. 2007: 206). Strana se imena u hrvatskom jeziku sklanjaju, no to ne znači da su ta imena uklopljena u glasovni sustav hrvatskog standardnog jezika. Takva se imena sklanjaju prema izgovornom završetku jezika iz kojeg dolaze, ali po pravilima sklonidbe hrvatskih imena. Kada se govori o stranim imenima, važno je napomenuti razliku između stranih imena u hrvatskom jeziku i hrvatskih imena stranih osoba. Potrebno je tada, prije svega, definirati pojam *ponašenica*. „Hrvatska je ponašenica lik nekoga imena u hrvatskome jeziku koji je drukčiji od onoga u

jeziku iz kojega potječe“ (Babić, Moguš, 2011: 48). Badurina i dr. (2007) takve „likove“ nazivaju hrvatskim ekvivalentima stranih imena i kao takve navode sljedeća imena: a) imena mnogih povijesnih osoba, b) imena mnogih stranih zemljopisnih pojmova i c) imena svih kontinenata i država, a za takvu se podjelu zalažu i Babić i Moguš (2011). Dakle, imena kao što su *Francuska, Isus Krist, Bavarska, Sv. Matej* i dr. hrvatska su imena i ne treba ih tretirati kao strana imena u hrvatskom jeziku. „U načelu pri preuzimanju stranih riječi vrijedi pravilo: ako se isti pojam može izreći već postojećom hrvatskom riječi ili se ona može lako napraviti, onda prednost treba dati našoj riječi“ (Moguš, Babić, 2011: 46). No u hrvatskom jeziku postoje one riječi koje su oduvijek u uporabi kao strane i nisu dobile svoj hrvatski ekvivalent. Takve su riječi *New York, Mississippi, Goethe, Pascal, Dante Alighieri* i za njih vrijede pravila o sklanjanju stranih vlastitih imena ljudi (toponima, zaštićenih imena). Također, pri preuzimanju stranih vlastitih imena iz pojedinoga jezika treba paziti na to da se svi članovi, kao dijelovi stranoga imena, pišu isto kao u jeziku iz kojega dolaze. Badurina i dr. (2007) navode da to mogu biti prijedlozi, veznici, prefiksi i slično. Takav oblik zadržavaju imena kao što su *Vincent van Gogh* ili *Robert De Niro*.

3. O sklonidbi stranih vlastitih imena

Hrvatski jezik broji deset vrsta riječi koje se dijele na promjenjive i nepromjenjive. „Promjenjive riječi koje se mogu sklanjati ili deklinirati, tj. mijenjati po padežima, zovu se imenske riječi. Imenske su riječi imenice, pridjevi zamjenice i brojevi“ (Hudeček, Mihaljević, 2017: 29). Kao što je već rečeno, u hrvatskom jeziku mogu se sklanjati i strane riječi, odnosno strana vlastita imena, a time i pridjevi izvedeni od tih riječi. U hrvatskom se jeziku glasovi mogu bilježiti ili prema pismu ili prema izgovoru, a ako se radi o sklonidbi stranih riječi, pismo izvornoga jezika tih riječi nije važno koliko i njihov izgovor. Da bi se neka strana imenica mogla sklanjati u hrvatskome jeziku, potrebno je sljedeće: 1. odrediti izgovorni završetak te imenice, 2. odrediti gramatički jednaku hrvatsku imenicu i 3. sklanjati imenicu kao i gramatički jednaku hrvatsku imenicu. Primjerice, strano ime *Bruce*, iako u pisanom obliku završava na samoglasnik *e*, u izgovornom obliku [brus] završava na suglasnik *pa* se ime može odrediti kao gramatički jednako hrvatskom imenu *Ivan*, odnosno osnova i korijen na koje se dodaju gramatički nastavci i sufiks imenice *Ivan* su *Ivan-*, a osnova i korijen imenice *Bruce* su *Bruce-* pa oni pripadaju istoj sklonidbi.

padež	m.r. Marin	m.r. Bruce
N	Ivan-Ø	Bruce-Ø
G	Ivan-a	Bruce-a
D	Ivan-u	Bruce-u
A	Ivan-a	Bruce-a
V	Ivan-e	Bruce-e
L	Ivan-u	Bruce-u
I	Ivan-om	Bruce-om

„Za strana imena zemljopisnih pojmova (gradova, sela, pokrajina, rijeka, planina, otoka, poluotoka i sl.) i za strana zaštićena imena (tvrtke, udruge, sportski klubovi i sl.) u hrvatskome vrijede ista pravila kao i za strana vlastita imena ljudi“ (Badurina i dr., 2007: 208). Primjerice, zaštićeno ime *Honda* gramatički odgovara ženskom imenu *Ana* jer izgovorno završava na nenaglašeno *a*. Pisani oblik osnove i korijena na koje se dodaju gramatički nastavci i sufiks čine *An-* i *Hond-*. U sljedećoj je tablici prikazana sklonidba tih dviju imenica.

padež	ž.r. Ana	ž.r. Honda
N	An-a	Hond-a
G	An-e	Hond-e
D	An-i	Hond-i
A	An-u	Hond-u
V	An-o	Hond-o
L	An-i	Hond-i
I	An-om	Hond-om

4. Sklonidba stranih vlastitih muških imena i prezimena

Proučavanjem triju pravopisa: *Hrvatskoga pravopisa* autora Badurine i dr., *Hrvatskoga pravopisa* autora Babića i Moguša te *Pravopisa hrvatskoga jezika* autora Anića i Silića zaključeno je da se strana vlastita imena i prezimena sklanjaju ovisno o izgovornom završetku. O pravilima sklonidbe stranih vlastitih imena najviše govore Badurina i dr. u *Hrvatskom pravopisu*, odnosno iznose najviše primjera i pravila, koja se ne razlikuju u znatnoj mjeri od pravila u *Pravopisu hrvatskoga jezika* autora Anića i Silića, dok se o samoj sklonidbi stranih vlastitih imena najmanje govori u *Hrvatskom pravopisu* autora Babića i Moguša. Iz triju pravopisa može se odrediti nekoliko pravila prema kojima se vladaju strana vlastita muška imena, a to su sljedeća:

„Ona imena koja izgovorno završavaju na suglasnik sklanjaju se kao Ivan – Ivana“ (Badurina i dr., 2007: 209). Takva su imena *Sheldon, Morgan, Leonard, Brad, Tom, Jim* i *Kevin* i ona će u genitivu jednine biti *Sheldona, Morgana, Brada, Toma, Jima, Edwarda* i *Kevina* i sklanjat će se po sljedećem primjeru: N *Ivan*, G *Ivana*, D *Ivanu*, A *Ivana*, V *Ivane*, L *Ivanu*, I *Ivanom*, odnosno N *Sheldon*, G *Sheldona*, D *Sheldonu*, A *Sheldona*, V *Sheldone*, L *Sheldonu*, I *Sheldonom*.

„Ona koja izgovorno završavaju na naglašeni samoglasnik (*a, e, i, o, u*) sklanjaju se kao *Ivan – Ivana*“ (Badurina i dr., 2007: 210) i takva su imena *Degas* [degà], *Camus* [kamì] i sl. koja će u genitivu jednine bit će *Degasa, Camusa*. Babić i Moguš (2011) navode da se prezime *Camus* sklanja se kao *Camus, Camusa, Camusu*, ali instrumental je u pismu *Camusem* jer se čita (kamijem). No u *Hrvatskoj školskoj gramatici* navodi se sljedeće: „Pri sklanjaju općih imenica i imena koja završavaju na *-i* (*poni, Toni*), *-io* (*radio, Dario*) i *-ia* (*pizzeria, Maria*) u sklonidbi se dodaje *j* između osnove i nastavka. To vrijedi i za strana imena (također i za opće imenice iz stranih jezika na *-y* (*Freddy*), *-ie* (*Eddie*), *-ea* (*Chelsea*), *-ee* (*Atlee*) i *-us* (*Camus*) koji se čitaju kao *i*“ (Hudeček, Mihaljević: 2017, 37). Budući da je *Camus* u izgovornom obliku [kamì], prema pravilu iz navedene gramatike genitiv jednine toga prezimena bio bi *Camusja*, iako će u *Hrvatskom pravopisu* vrijediti pravilo da se „pri sklonidbi stranih vlastitih imena i izvođenju posvojnih pridjeva od njih (pridjevi na *-ov/-ev, -*

ljev, -in) hrvatski gramatički nastavci i sufiksi na osnovu dodaju bez bilježenja međusamoglasničkoga *j*“ (Badurina i dr., 2007: 207). Stoga će, prema navedenom pravopisu, sklonidba biti: N *Camus*, G *Camusa*, D *Camusu*, A *Camusa*, V *Camus*, L *Camusu*, I *Camusem*, dok će se prema navedenoj gramatici sklanjati kao N *Camus*, G *Camusja*, D *Camusju*, A *Camusja*, V *Camus*, L *Camusju*, I *Camusjem*. Dopuštene oblike s umetnutim *j* navode i autori Anić i Silić u *Pravopisu hrvatskoga jezika*, dok Babić i Moguš (2011) prezime *Camus* sklanjaju kao *Baku – Bakua*, *Peru – Perua* i sl.

Badurina i dr. (2007) navode da se ona imena koja izgovorno završavaju na nenaglašene samoglasnike *e, i, u* također sklanjaju kao *Ivan – Ivana*. Primjeri su takvih imena *Dante Alighieri, Johann Wolfgang Goethe* i *Freddie Mercury* koji će u genitivu jednine bit će *Dantea Alighieria, Johanna Wolfganga Goethea* i *Freddiea Mercurya*. Kod imena kao što je *Freddie Mercury*, odnosno „kod onih imena i prezimena koja izgovorno završavaju na *i* (*i, y, ie*) dopušteni su oblici s umetnutim *j*“ (Anić, Silić, 2001: 211). Stoga, genitivni oblik imenice *Freddie Mercury* može biti i *Freddieja Mercurya* i *Freddiea Mercurya*. Isto tako, Hudeček i Mihaljević (2017) predlažu sklonidbu muškog stranog imena *Freddy* na sljedeći način: N *Freddy*, G *Freddyja*, D *Freddyju*, A *Freddyja*, V *Freddy*, L *Freddyju*, I *Freddyjem*. Također, treba napomenuti da postoje i imena koja završavaju na *i* koje se izgovara kao *j*, npr. *Murai*. „Takva se imena sklanjaju kao imena koja završavaju na *j*“ (Anić, Silić, 2001: 212). Tako će se imenica *Murai* sklanjati kao hrvatsko prezime *Radočaj*. Dakle, genitivni oblik bit će *Muraia*, jednako kao *Radočaja*.

Badurina i dr. (2007) navode i imena koja završavaju na nenaglašeno *o* i sklanjaju se kao *Marko – Marka* ili *Stanko – Stanka*. Stoga, imenice *Marco, Franco, Giancarlo* i *Antonio* u genitivu jednine bit će *Marca, Franca, Giancarla* i *Antonia*. Za imena kao što su *Antonio, Pio* i *Cassio*, Babić i Moguš (2011) predlažu da se sklanjaju s obzirom na to izgovara li se u imenicama na *-io* glas *i* ili on služi samo kao pravopisni znak. To znači da će se imenice *Antonio, Pio* i *Cassio* sklanjati kao *Antonija, Pija* i *Cassija*, ali će se imenica *Boccaccio* [bokačo], dakle u kojoj je *i* samo pravopisni znak koji označuje da *c* treba biti izgovoreno kao *č*, sklanjati kao *Boccaccia, Boccacciu* itd. Isto pravilo vrijedi i za talijanske imenice na *-ia*, ali su one uglavnom ženskoga roda, tako navode Babić i Moguš (2011). Prema navedenom, sklonidba imenice *Antonio* bit će N *Antonio*, G *Antonija*, D *Antoniju*, A *Antonija*, V *Antonio*, L *Antoniju*, I *Antonijem*, dok će se imenica *Boccaccio* sklanjati na drugačiji način, odnosno

kao : N *Boccaccio*, G *Boccaccia*, D *Boccacciu*, A *Boccaccia*, V *Boccaccio*, L *Boccacciu*, I *Boccacciom*.

„Ona koja izgovorno završavaju na nenaglašeno *a* sklanjaju se kao *Luka – Luke*“ (Badurina i dr., 2007: 211). Nenaglašeno *a* pojavit će se u imenima kao što su *Vasco da Gama*, *Mahershala Ali*, *Nicola Abbagnano* i *Giuseppe de Luca* te će njihov genitivni oblik biti *Vasca da Game*, *Mahershale Alia*, *Nicole Abbagnana* i *Giuseppe de Luce*. U posljednjem je primjeru važno istaknuti da se ne koristi oblik „de Luke“ nego da se zadržava *c*. Dakle, „bez obzira na karakter nastavka završni suglasnik osnove ostaje nepromijenjen“ (Anić, Silić, 2001: 211). Takvo pravilo Babić i Moguš (2011) primjenjuju i na sva imena romanskih jezika na *-ca*, *-co* jer oni u našoj sklonidbi zadržavaju *c*. Takav primjer zadržavanja izvornoga *c* često se susreće u hrvatskome jeziku u imenu *Francesco Petrarca – Francesca Petrarce*. Dakle, genitivni oblik nije Franceska Petrarke jer u sklonidbi stranih vlastitih imena, navode Badurina i dr. (2007), nema promjene na morfemskim granicama.

„Ona imena koja potječu iz slovenskoga, makedonskoga i bugarskoga, a izgovorno završavaju na nenaglašene *e* i *o*, sklanjaju se kao *Mate – Mate*, *Mato – Mate*“ (Badurina i dr., 2007: 211). Primjerice, imenice *Jože* i *Ivo* u genitivu jednine bit će *Jože* i *Ive*. Imenica *Jože* sklanjat će se kao N *Jože*, G *Jože*, D *Joži*, A *Jožu*, V *Jože*, L *Joži*, I *Jožom*, a imenica *Ivo* sklanjat će se kao N *Ivo*, G *Ive*, D *Ivi*, A *Ivu*, V *Ivo*, L *Ivi*, I *Ivom*.

„Slavenska prezimena muških osoba na *-ov/ -ev* i *-in* sklanjaju se kao imenice“ (Badurina i dr., 2007: 211). Dakle, slavenska prezimena *Ivanov*, *Makarov*, *Golubev*, *Molčanin* prezimena su koja će u genitivnom obliku jednine biti *Ivanova*, *Makarova*, *Golubeva* i *Molčanina*, a sklanjat će se kao imenica *Ivan – Ivana*.

„Slavenska prezimena i prezimena slavenskoga podrijetla muških osoba koja izgovorno završavaju na *-ski* i *-i* sklanjaju se kao pridjevi, rjeđe kao imenice“ (Badurina i dr., 2007: 211). Ukoliko se ta prezimena sklanjaju kao pridjevi, utoliko će u sklonidbu biti uključeni navesci, a tada se na njih primjenjuje pravilo o pisanju navezaka. „Navesci u genitivu ne utječu na značenje riječi, pa stoga nisu obvezatan završetak riječi“ (Hudeček, Mihaljević, 2017: 44). Tako će se navesci bilježiti i u sklonidbi navedenih prezimena, npr. *Čajkovski*, *Roždestvenski* i *Dostojevski* u genitivnom obliku bit će *Čajkovskog(a)*, *Roždestvenskog(a)* i

Dostojevskog(a), a sklanjati će se kao N *Dostojevski*, G *Dostojevskog(a)*, D *Dostojevskom(u)*, A *Dostojevskog(a)*, V *Dostojevski*, L *Dostojevskom(e)*, I *Dostojevskim*.

„Kineska, korejska, vijetnamska, burmanska i sl. muška imena sklanjaju se kao da su sastavljena od jednoga člana“ (Anić, Silić, 2001: 212). Tako će *Kim Jong Un* u genitivnom obliku biti *Kim Jong Una*, dakle sklanjati će se samo posljednji član te imenice, naravno, ovisno o izgovornom završetku toga člana.

„Ona imena na *i* i *y* (koje se čita kao *i*) sklanjaju se kao i opće imenice na *-i* (viski, viskija)“ (Babić, Moguš, 2011: 51). Ako je *y* samo pravopisni znak, ime se sklanja kao naše na zapornik. Tako će se mađarsko prezime *Nagy* [nađ] sklanjati kao N *Nagy*, G *Nagya*, D *Nagyu*, A *Nagya*, V *Nagy*, L *Nagyu*, I *Nagyem*. U nekim se imenima *-y* čita kao *j* i tada se, navode Babić i Moguš (2011) ime sklanja kao *Hemingway*, *Hemingwaya*...

4. 1. 1. Pravila o sklonidbi endonimskih oblika

Toponimi čine zasebnu skupinu u ovome radu jer oni znače vlastito ime naselja (grada, sela) i zemljopisnog objekta (mora, rijeke, planine itd.).¹ Za daljnju je analizu potrebno definirati dvije podvrste toponima, a to su *egzonimi* i *endonimi*. „Egzonim je naziv za geografsko ime koje se upotrebljava u nekom jeziku za geografski objekt što se nalazi izvan područja na kojem se taj jezik govori“ (Crljenko, 2008: 79). S druge strane endonimi su „imena geografskih objekata na onome jeziku koji se govori na području u kojem je toponim smješten, tj. na onaj način na koji ga upotrebljavaju stanovnici toga područja“ (Crljenko, 2008: 79). Dakle, prema navedenim definicijama, hrvatski bi egzonim bio *Beč*, kao hrvatski naziv za glavni grad države Austrije, a endonim za isti pojam bio bi *Wien*, odnosno naziv za isti grad koji se rabi u području Austrije. U hrvatskome jeziku prisutna je upotreba hrvatskih geografskih imena za one objekte koji se ne nalaze u Hrvatskoj, odnosno prisutna je upotreba hrvatskih egzonima i oni se ponašaju u skladu s pravilima o pisanju hrvatskih vlastitih imena. No postoje i ona zemljopisna imena čija je prisutnost u hrvatskome jeziku isključivo u

¹ <http://hjp.znanje.hr/index.php?show=search>

endonimskom/izvornom obliku i oni se sklanjaju po pravilima o pisanju stranih imena. To su, primjerice, *Dublin, Washington, Liverpool, Nantes* i dr. Zapravo, „sve što je rečeno za imena ljudi vrijedi, više-manje, i za imena naseljenih mjesta. Ona podliježu istim pravilima kojima podliježu strana imena ljudi“ (Anić, Silić, 2001: 213). Stoga se i njihova pravila određuju s obzirom na izgovorne završetke i mogu se podijeliti u nekoliko skupina:

Prema pravilima Badurine i dr. (2007) o sklonidbi stranih vlastitih muških imena, može se zaključiti da, ako strani toponim izgovorno završava na suglasnik, sklanja se isto kao i imenica *Ivan – Ivana*. Tako će imenice kao što su *Cambridge, Kiel, Glasgow* i *Dublin* u genitivnom obliku biti *Cambridgea, Kiela, Glasgowa* i *Dublina*, a sklanjat će se kao N *Cambridge, G Cambridgea, D Cambridgeu, A Cambridge, V Cambridge, L Cambridgeu, I Cambridgeom*.

Ako strani toponim „izgovorno završava na naglašeni samoglasnik (a, e, i, o, u), također se sklanja kao imenica *Ivan – Ivana*“ (Badurina i dr., 2007: 210). Zaključno će s tim *Charleroi* [šarloä], *Calais* [kalë] i *Spa* [spâ] u genitivu biti *Charlerioia, Calaisa* i *Spaa*, a tako ih sklanjaju i Badurina i dr. (2007).

Pravilo da se ona imena koja završavaju na nenaglašene samoglasnike e, i, u sklanjaju kao imenica *Ivan – Ivan* vrijedi i za toponime. Tako će imenice kao što su *Chelsea, Dubai, Sidney* u genitivu jednine biti *Chelseaa, Dubaia, Sidneya* (Badurina i dr., 2007: 210) i sklanjat će se kao N *Dubai, G Dubaija, D Dubaiju, A Dubai, V Dubai, L Dubaiju, I Dubaijem*.

Strani toponim može završavati na nenaglašeno o i tada se sklanja se kao *Marko – Marka*. Prema tomu, imena *Chicago, Colorado* i *Umeå* [imeo] (Badurina i dr., 2007: 211) u genitivnom obliku bit će *Chicaga, Colorada* i *Umea*, dok Babić i Moguš (2011) izdvajaju primjer *Borneo* koji će se sklanjati kao N *Borneo, G Bornea, D Borneu, A Borneo, V Borneo, L Borneu, I Borneom*.

5. Sklonidba stranih vlastitih ženskih imena i prezimena

Budući da je na početku ovoga rada istaknuto da se sva strana vlastita imena sklanjaju ovisno o izgovornim završecima, to će se pravilo primijeniti i na sklonidbu ženskih stranih vlastitih imena i prezimena. No sklonidba je ženskih imena ipak manje zahtjevna od sklonidbe muških stranih imena. Ona se, naime, provodi ovisno o tome završava li ime izgovorno na *a* ili kako drugačije. Anić i Silić (2001) navode da ako završavaju na *a*, sklanjaju se kao *Ana*, a ako ne završavaju na *a*, ne sklanjaju se. Naravno, treba napomenuti da, iako Anić i Silić u *Pravopisu hrvatskoga jezika* navode samo ove dvije podjele, postoje i neke iznimke. Naime, postoji ih još nekoliko, ali o njima će se govoriti u nastavku. Dakle, prvoj skupini pripadaju ona imena i prezimena koja izgovorno završavaju na nenaglašeno *a* i ona se sklanjaju kao i hrvatska imenica *Ana*. Drugoj skupini pripadaju ostala imena i prezimena ženskih osoba i ona se ne sklanjaju, odnosno vladaju se, navode Badurina i dr. (2007) kao hrvatska imenica *Karmen*. Ta se podjela može oprimjeriti sklonidbom imenica *Gina Lollobrigida* – *Gine Lollobrigide* i *Ingrid Bergman* – *Ingrid Bergman* (Anić, Silić, 2001: 212). Prvi primjer sklanjat će se kao *N Gina Lollobrigida*, *G Gine Lollobrigide*, *D Gini Lollobrigidi*, *A Ginu Lollobrigidu*, *V Gino Lollobrigido*, *L Gini Lollobrigidi*, *I Ginom Lollobrigidom*, dok će imenica *Ingrid Bergman* u svim padežima zadržati nominativni oblik. Naravno, kao i u sklonidbi stranih vlastitih muških imena, postavlja se pitanje o korištenju međusamoglasničkoga *j*. U *Hrvatskom pravopisu* Babića i Mogušića navodi se da se strana i naša ženska imena na *-ea*, *-ia* sklanjaju tako da dobivaju *j*, a to dopušta i *Pravopis hrvatskoga jezika* u kojem se navodi da su „kao i u sklonidbi stranih muških imena dopušteni oblici s umetnutim *j*“ (Anić, Silić, 2001: 212). Tako će se imenica *Virginia* prema tim pravopisima u genitivnom obliku pisati kao *Virginije*, dok će se u *Hrvatskome pravopisu* autora Badurine i dr. pojaviti isključivo oblik *Virginie*. Nadalje, potrebno je, osim navedene dvije skupine, razjasniti što se događa sa stranim imenima kao što su *Hannah* ili *Sarah*, koja u sebi sadrže nenaglašeno *-a* koje se bilježi s *-ah*. Badurina i dr. (2007) navode da takva imena nominativni oblik zadržavaju i u vokativu. Npr. *Hannah* će u vokativu imati svoj izvorni oblik, odnosno nominativni. Također, prezimena se ženskih osoba ne sklanjaju ukoliko se završno nenaglašeno *-a* bilježi s *-ah*, stoga će ime *Daryl Hannah* zadržati svoj nominativni oblik u sklonidbi, navode Badurina i dr. (2007)

Nadalje, ženska se prezimena koja završavaju na naglašeno *-a* ne sklanjaju. Imenica će *Agnès Varda* [vardà] prema tomu, navode Badurina i dr. (2007), u svim padežnim oblicima zadržati svoj nominativni oblik. Zatim, nerijetko će se u upotrebi stranih imena pojaviti i ona ženska imena kojima je izgovorni završetak suglasnik, ali u pismu završavaju na *e*, takva su imena *Bernadette, Isabelle, Anette, Catherine* i sl, a takva imena u autori Badurina i dr. (2007) načelno ne sklanjaju i navode primjer *Jacqueline Kennedy – Jacqueline Kennedy*, dok u *Pravopisu hrvatskoga jezika* stoji da se „jedino imena koja završavaju na *e* koje nije pod naglaskom mogu sklanjati“ (Anić, Silić, 2001: 212) i to je oprimjereno na istom imenu *Jacqueline Kennedy* koji će u dativnom obliku biti *Jacqueline Kennedy*. U pravopisu Babić i Mogoš (2011) također navode sklonidbu takvih imena, ali naglasak stavljaju na sklonidbu francuskih ženskih imena na nijemo *-e* i kao primjere navode: *Brigitte* (brižit) čiji je genitiv *Brigitte*, a dativ *Brigitti*. Zatim, „slavenska i prezimena slavenskoga podrijetla ženskih osoba na *-ova/-eva/-ovna/-evna/-ska* sklanjaju se kao pridjevi“ (Badurina i dr., 2007: 213). Tako će se ime *Mihajlovna Plisecka* sklanjati kao N *Mihajlovna Plisecka*, G *Mihajlovne Plisecke*, D *Mihajlovnoj Pliseckoj*, A *Mihajlovnu Plisecku*, V *Mihajlovna Plisecka*, L *Mihajlovnoj Pliseckoj*, I *Mihajlovnom Pliseckom*.

6. Sklonidba stranih dvočlanih i višečlanih naziva

„U dvočlanih i višečlanih stranih zemljopisnih i zaštićenih imena sklanja se obično samo zadnji član“ (Badurina i dr., 2007: 213). Branko Kuna (1997) navodi da u takvim situacijama obično jedan član ostaje nepromijenjen.“ Primjerice, zemljopisna imena: Abu Dhabi (iz Abu Dhabija), San Marino (u San Marinu), Hong Kong (do Hong Konga), ili što je češće i vjerojatnije - naziv poduzeća i sportskih društava: General Electrics (iz General Elactricsa), Turk Telecop (protiv Turk Telecopa), Manchester United (menadžer Manchester Uniteda)“ (Kuna, 1997: 190). No nerijetko će se uvidjeti da je zaštićeno ime zapravo ime i prezime jedne osobe, a za takva imena Badurina i dr. (2007) navode da vrijede pravila kao za imena ljudi, odnosno da se sklanjaju svi članovi imena. Danas su takva poznata zaštićena imena poput *Calvin Klein* i *Giorgio Armani* koji će u genitivnom obliku biti *Calvina Kleina* i *Giorgia Armania/Armanija*. Ukoliko stranim toponimima i zaštićenim imenima izgovorni završetak čini *a* koje nije naglašeno, utoliko su ta imena ženskoga roda i sklanjaju se po pravilima za sklonidbu stranih vlastitih ženskih imena. „U dvočlanih i višečlanih imena ženskoga roda sklanjaju se obično svi članovi, odnosno upravo članovi ženskoga roda“ (Badurina i dr., 2007: 214). Tako će imenica *Emilia-Romagna* u genitivu jednine biti *Emilie-Romagne* i sklanjat će se po pravilima za sklonidbu vlastitih stranih ženskih imena. Badurina i dr. (2007) navode da, kada je riječ o slavenskim zemljopisnim ili zaštićenim imenima čiji je izgovorni završetak na *-i*, *-ov(i)*, *-ski*, sklanjaju se kao hrvatski pridjevi ili imenice. Kao primjer autori navode *Karlovy Vary*. U tome se slučaju sklanjaju oba člana i to tako da je genitiv jednine *Karlovih Vari*, a ne *Karlovyh Vary*.

7. Sklonidba posvojnih pridjeva od stranih vlastitih imena

„Pridjevi su riječi kojima se kazuje kakvo je, čije je i od čega je ono što znači riječ uz koju stoje“ (Silić, Pranjković, 2007: 133). Pridjevi su imenske riječi, a to znači da se također, kao i imenice, mogu sklanjati po padežima. Anić i Silić (2001) navode da se pridjevi i imena stanovnika pišu transkribirano, odnosno da se pridjevi trebaju pisati malim, a imena velikim početnim slovom i kao primjer navode *Nantes: nantski – Nanćanin*. Pridjeve nastale od stranih imena Badurina i dr. (2007) dijele na pridjeve na *-ov/-ev (-ljev)* i *in* te na pridjeve na *-ski, -ovski/-evski, -ijanski* i *-inski*. „Pridjevi na *-ov/-ev* i *-in* koji su napravljeni od stranih imena ljudi podliježu pravilima kojima podliježu i imena od kojih su napravljeni“ (Anić, Silić, 2001: 210). Strana imena koja se sklanjaju kao *Ivan* i *Marko* imaju posvojne pridjeve na *-ov/-ev (-ljev)*, a Badurina i dr. (2007) kao takve navode: *Boccacciov, Shakespeareov, Domingov, Hugoov* [igò], *Hugov* [hûgo]. Oni će se sklanjati kao neodređeni pridjevi, a Silić i Pranjković (2007) navode da pridjevi na *-ov/-ev, -in* i *-ovljev/-evljev* imaju samo neodređeni oblik. U jednini će se sklanjati kao N *Shakespeareov*, G *Shakespeareova*, D *Shakespeareovu*, A *Shakespeareov*, L *Shakespeareovu* I *Shakespeareovim*, dok će se u množini sklanjati kao N *Shakespeareovih*, G *Shakespeareovih*, D *Shakespeareovim*, A *Shakespeareove*, L *Shakespeareovim*, I *Shakespeareovim*. Na *-ev* završavaju pridjevi koji se tvore od imena s osnovom na *i* i *j*. Primjer će takvoga pridjeva biti posvojni pridjev imenice *Tennessee* koja u izgovoru završava na naglašeno *i* pa će posvojni pridjev te imenice biti, prema Badurini i dr. (2007), *Tennesseev* i sklanjat će se kao N *Tennesseev*, G *Tennesseeva*, D *Tennesseevu*, A *Tennesseev*, L *Tennesseevu*, I *Tennesseevom*. „Imena koja se sklanjaju kao *Luka, Mate* i *Mato* imaju posvojne pridjeve na *-in*“ (Badurina i dr., 2007: 215). Tako će, jednako kao i *Luka – Lukin* biti *Maradona – Maradonin* i sklanjat će se kao i posvojni pridjev imenice *Luka*. Dakle, sklonidba je sljedeća: N *Maradonin*, G *Maradonina*, D *Maradoninu*, A *Maradonina*, L *Maradoninu*, I *Maradoninim*. Za kineska, korejska, burmanska i sl. imena Anić i Silić (2001) navode da se ponašaju kao jednočlana: *Mao Zedongov, Kim II Sungov, U Nuov* itd. Nadalje, u navođenju pridjeva od stranih vlastitih imena Badurina i dr. (2007) dotiču se i onih imena koja se sklanjaju kao *Ana – Ane* pa navode da ta imena imaju posvojne pridjeve na *-in*, dok se pridjevi nastali od imena koja se ne sklanjaju, na primjer *Ines*, ponašaju prema primjeru *Ines – Ines-in*. Tako će se posvojni pridjev imenice *Ingrid – Indgiridin* u sklonidbi vladati kao i pridjev *Inesin*. Pridjeve nastale od imena na *-ca* i *-co*

Babić i Moguš (2011) određuju kao posebnu skupinu i tvore ih od osnove na k, a kao primjer navode *Tosca – Toskin*, isto kao *Petrarca – Petrarčin*. Badurina i dr. (2007) jednaka pravila koja vrijede za imena primjenjuju i u tvorbi pridjeva od slavenskih muških prezimena na *-ov/-ev* i *-in* te ženskih prezimena na *-ova/-eva/-ovna/-evna*, *-ska*. Sklonidba će neodređenog pridjeva od prezimena *Bulgakov* biti: N *Bulgakovljev*, G *Bulgakovljeva*, D *Bulgakovljevu*, A *Bulgakovljev*, L *Bulgakovljevu*, I *Bulgakovljevim*. Često će se posvojnost prezimena izreći genitivom, a to su najčešće slavenska muška prezimena na *-ski* i *-i*, a kao primjer Badurina i dr. (2007) navode roman *M. Gorkog(a)*, umjesto *Gorkiev roman*. Naposljetku, može se navesti još jedna skupina koju izdvajaju Babić i Moguš (2011), a čine ju prezimena koja se sklanjaju kao viski, viskija. Njihovi se posvojni pridjevi tvore od genitivne osnove dometkom *-ev*, primjerice prezime *Verdi*, *Verdija*, *Verdijev*, čija će sklonidba biti: N *Verdijev*, G *Verdijeva*, D *Verdijevu*, A *Verdijeva*, L *Verdijevu*, I *Verdijevim*.

8. Anketa o međusuglasničkom *j* u sklonidbi stranih vlastitih imena

Anketa o bilježenju međusamoglasničkoga *j* u sklonidbi stranih vlastitih imena provedena je zbog uočenih razlika u pravopisima *Hrvatski pravopis* autora Babića i Moguša, odnosno *Pravopisa hrvatskoga jezika* autora Anića i Silića u usporedbi s *Hrvatskim pravopisom* autora Badurine i dr. Naime, u pravopisima Babića i Moguša te Anića i Silića navodi se da su u sklonidbi vlastitih stranih muških, odnosno ženskih imena dopušteni oblici s umetnutim *j*. U suprotnosti njima postavlja se pravopis Badurine i dr. u kojemu se hrvatski gramatički nastavci i sufiksi pri sklonidbi stranih vlastitih imena i prezimena dodaju bez bilježenja međusamoglasničkoga *j*. U skladu s tim pravilima provedena je anketa od 3 pitanja. Sva pitanja obuhvaćala su određivanje stranog vlastitog imena u genitivu. Anketa je naslovljena *Međusamoglasničko j – da ili ne?* s objašnjenjem da se radi o sklonidbi stranih vlastitih imena, a potom su uslijedila pitanja:

1. G jd. stranog imena *Sofia* s ponuđenim odgovorima *Sofie* i *Sofije*
2. G jd. stranog imena *Victoria* s ponuđenim odgovorima *Victorie* i *Victorije*
3. G jd. stranog imena *Croatia* s ponuđenim odgovorima *Croatie* i *Croatije*

8. 1. Rezultati ankete

Anketi je pristupilo 20 ispitanika iznad 20 godina, kojima je hrvatski jezik materinski. Ispitanici nisu bili studenti kroatistike, već studenti polaznici drugih fakulteta. Na prvo pitanje u kojemu se trebao odrediti G jd. imenice *Sofia* 85% ispitanika odgovorilo je *Sofije*, dok je samo 15% ispitanika prednost dalo genitivnom obliku *Sofie*. Na drugo je pitanje o G jd. imenice *Victoria* 70% ispitanika odredilo oblik *Victorije*, a 30% odgovorilo je *Victorie*. Odgovori na posljednje pitanje donose obrat jer pokazuju da je čak 60% ispitanika kao genitivni oblik imenice *Croatia* izabralo *Croatie*, a ne oblik s međusamoglasničkim *j*, dok je 40% kao odgovor ponudilo *Croatije*. Rezultati ove ankete pokazuju da je među korisnicima

hrvatskoga jezika u pismu razvijena upotreba međusamoglasničkoga *j*, ali i da je nezanemariv broj onih koji to *j* ne bilježe. Drugim riječima, ispitanici svojim odgovorima pokazuju da je danas prisutna upotreba i jednog i drugog oblika, odnosno pravopisa koji to dopuštaju i onih koji to ne dopuštaju. No svakako je zanimljiva jedna činjenica. Gotovo svi ispitanici nakon rješavanja ankete zamolili su da im kažem koji je odgovor točan. Time sam zaključila da većina ispitanika, otprilike 15 od 20, nije upoznata s činjenicom da je u hrvatskom jeziku dopuštena upotreba i jednog i drugog oblika.

9. Zaključak

Kroz ovaj rad prikazani su dopuštenja i pravila sklanjaja stranih vlastitih imena i prezimena. Detaljnim iznošenjem pravila o sklonidbi stranih vlastitih muških imena i prezimena utvrđeno da se izgovorom određuje kojoj će sklonidbi pripasti ta imena u hrvatskom jeziku, a na isti je način prikazana i sklonidba endonimskih oblika. Dakle, zaključeno je da ona pravila koja vrijede za strana vlastita imena ljudi, vrijede i za strane zemljopisne pojmove i zaštićena imena. Također, napravljena je razlika između stranih imena u hrvatskom jeziku i hrvatskih imena stranih osoba i zemljopisnih pojmova, odnosno utvrđeno je da ta imena ne podliježu jednakim pravilima sklonidbe. Isto tako, prema stranim imenima koja se sklanjaju kao neka hrvatska imena izvedeni su posvojni pridjevi koji se sklanjaju kao neodređeni oblici pridjeva. Brojnim dvočlanim i višečlanim izrazima oprimjerena je sklonidba samo jednoga člana, ali je i dokazano da to ne vrijedi za one nazive koji su nastali prema vlastitim muškim ili ženskim imenima te da svakako postoje iznimke i u tom slučaju. Budući da je ovaj rad usmjeren pravopisnim implikacijama i gramatičkim aspektima, važno je i zaključiti da se upotreba međusamoglasničkoga *j* u nekim pravopisima dopušta, dok se u nekima ne dopušta pa je na temelju toga provedena anketa koja je pokazala da je među ispitanicima prisutna upotreba i jednog i drugog oblika, ali je i ustanovila da većina ispitanika nije upućena u to da se pravopisi razlikuju i da ne pripisuje svaki pravopis jednake upotrebe takvih oblika, što ne znači da su oni nepravilni.

10. Literatura

1. Anić, V. i Silić, J. (2001). *Pravopis hrvatskog jezika*. Zagreb: Školska knjiga.
2. Babić, S. i Moguš, M. (2011). *Hrvatski pravopis*. Zagreb: Školska knjiga.
3. Babić, Z. (1990). *Pravopis i sklonidba stranih imena*, preuzeto 6. 4. 2020. s <https://hrcak.srce.hr/205353>
4. Badurina, L. i dr. (2007). *Hrvatski pravopis*. Zagreb: Matica hrvatska.
5. Crljenko, I. (2008). *O pisanju geografskih imena: Neke nedoumice u hrvatskim leksikografskim i kartografskim djelima*, preuzeto 9. 6. 2020. s <https://hrcak.srce.hr/110752>
6. *Hrvatski jezični portal*, preuzeto s <http://hjp.znanje.hr/>
7. Hudeček, L. i Mihaljević, M. (2017). *Hrvatska školska gramatika*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.
8. Kuna, B. (1997). *Višečlani nazivi – pravopisno i jezično pitanje*, preuzeto 6. 4. 2020. s <https://hrcak.srce.hr/207729>
9. Silić, J. i Pranjković, I. (2007). *Gramatika hrvatskoga jezika*. Zagreb: Školska knjiga.